Plaatsen en verzorgen van een voedingssonde PEG

PEXACT

azdelta

Uw ziekenhuis.

Inhoud

1. De voedingssonde 4
2. De voorbereiding 6
3. Het plaatsen van de voedingssonde 7
4. Het verloop na de plaatsing 10
5. Met sondevoeding naar huis 12
6. Verwijderen van de voedingssonde 15
7. Vraag en antwoord 16
8. Kostprijs 20

© AZ Delta
Deze uitgave mag in zijn geheel noch gedeeltelijk worden gekopieerd, of openbaar gemaakt, op welke wijze ook, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.

Beste patiënt

Uw arts besprak met u en/of uw familielid om een voedingssonde te plaatsen.
Dit gesprek vindt plaats omdat er wordt verwacht dat de inname van voedsel moeilijker zal verlopen of de inname van voedsel momenteel moeilijk gaat. De arts wil voorkomen dat uw lichamelijke conditie achteruit gaat.
In deze brochure vindt u wat meer informatie terug over hoe de plaatsing gebeurt en wat er bij komt kijken.
Indien u na het lezen van deze brochure nog vragen hebt, kunt u steeds terecht bij ons terecht

Het team, diëtiste, verpleegkundig consulent voeding of oncologie, medewerker van de sociale dienst

1 De voedingssonde

Een voedingssonde wordt rechtstreeks geplaatst in de buik indien men verwacht dat de sondevoeding minimum 4 tot 6 weken zal worden toegediend. Twee soorten voedingssondes worden hieronder uitgelegd. Afhankelijk van uw situatie kiezen we voor een PEG- of PEXACT-sonde.

De PEG-sonde

De PEG-sonde (Percutane Endoscopische Gastrostomiesonde) is een voedingssonde (een buisje uit kunststof) die met behulp van een maagonderzoek en een sneetje in de buikwand in de maag wordt geplaatst.

Het uiteinde van de sonde bestaat uit 2 schijfvormige plaatjes. Het eerste plaatje zit aan de binnenzijde van de maagwand en zorgt dat de sonde er niet uit kan vallen. Aan de buitenkant wordt het andere plaatje tegen de buikwand geschoven en vastgemaakt. Op deze manier kan de sonde niet teveel bewegen.

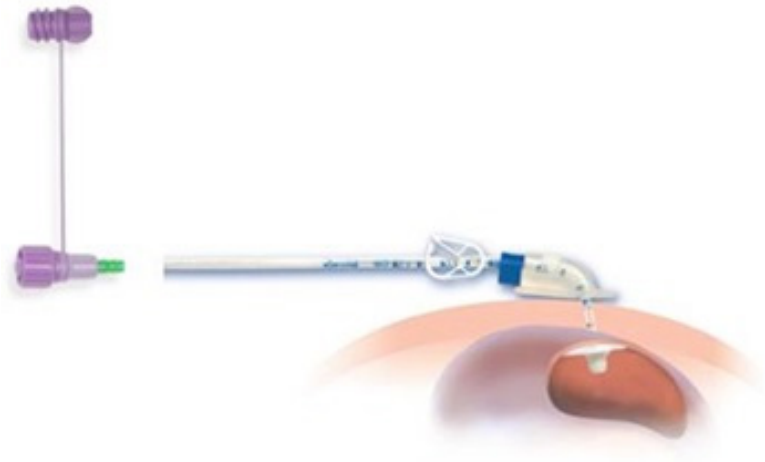

De PEXACT-sonde

De PEXACT-sonde is in feite te vergelijken met de PEG-sonde, maar aan het uiteinde zit er geen plaatje, maar een ballon die opgevuld wordt met 5 ml water.

Het grootste verschil tussen beide sondes is de manier van plaatsing. Dit wordt verder in deze brochure uitgelegd.

Er wordt gekozen voor een PEXACT-sonde bij patiënten met een tumor ter hoogte van de mond-keel of als er een slokdarmstent of een vernauwing aanwezig is ter hoogte van de mond en/of slokdarm.

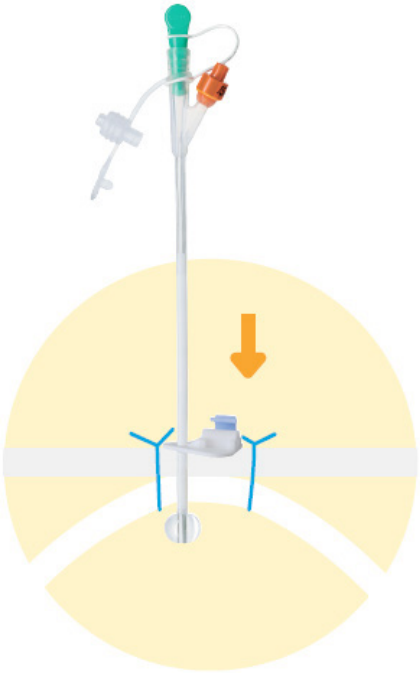

2 De voorbereiding

Toestemming

Bij de arts ontvangt u **'een patiëntenboekje voor operatie of procedure onder anesthesie'.** Het is belangrijk - wanneer u akkoord gaat met de plaatsing van de voedingssonde en u de nodige uitleg hebt ontvangen - dat u de toestemmingsformulieren ondertekent. De toestemmingsformulieren vindt u in het patiëntenboekje op pagina 8 en 9. Hierbij geeft u toestemming aan de arts om de voedingssonde te plaatsen en geeft u ook toestemming voor de nodige verdoving en pijnstilling.

Bloedverdunners

Als u sterke bloedverdunners inneemt, moet u dit vooraf zeker melden aan de behandelende arts. Dit het best op het moment dat de behandelde arts met u afspreekt om een voedingssonde te plaatsen.

Het betreft volgende soorten medicatie:

- **Asaflow®/cardio-aspirine®** moet niet gestopt worden.
- **Plavix®, Clopidogrel®, Ticlid®, Efient®, Brilique®**

moet gestopt worden vanaf:
moet opgestart worden vanaf:

- **Xarelto®/Eliquis®**

moet gestopt worden vanaf:
moet opgestart worden vanaf:

- **Pradaxa®**

moet gestopt worden vanaf:
moet opgestart worden vanaf:

- **Marcoumar®, Marevan®, Sintrom®**

moet gestopt worden vanaf
wordt vervangen door:
moet opgestart worden vanaf:

- **Clexane®, fraxiparine®, fraxodi®**

moet gestopt worden vanaf:
moet opgestart worden vanaf:

Als u in het afgelopen jaar een hartinfarct hebt gehad of een stent kreeg, wordt de aanpassing van de inname van ontstollende medicatie het best vooraf besproken met uw hartspecialist en/of anesthesist.

3 Het plaatsen van de voedingssonde

Bij het plaatsen van een voedingssonde en opstarten van de sondevoeding is een ziekenhuisopname vereist van 3 tot 4 dagen. De sondevoeding moet namelijk geleidelijkaan opgebouwd worden.

U moet 6 uur nuchter zijn vóór de plaatsing. Dit wil zeggen dat u niet mag eten en drinken of roken vanaf 6 uur vóór de ingreep.

's Morgens mag u nog uw dagelijkse medicatie innemen met weinig water, dit met uitzondering van medicatie die een invloed heeft op de zuurtegraad van het maagsap. Dit betreft volgende medicatie:
Cimetidine®, Ranitidine®, Zantac®
Esomeprazole®, Nexiam®
Dakar®, Lansoprazole®
Omeprazole®, acidcare®, Acidozol®, Losec®
Pantozol®, Pantomed®, Pantoprazol®, Maalox Control®
Deze medicatie neemt u **éénmalig** niet in.

Bij uw opname wordt er een infuus geplaatst en wordt er eventueel nog een bloedafname gedaan. Via het infuus wordt er 1 uur vóór de plaatsing van de voedingssonde een antibioticum toegediend. Dit ter preventie van een wondinfectie.
Als u allergisch bent voor een bepaald antibioticum moet u dit zeker melden aan de verpleegkundige.

Als er haargroei aanwezig is op de buik, zal dit op de afdeling geschoren worden.

Uw kunstgebit moet ook verwijderd worden vóór u vertrekt naar de dienst endoscopie of het operatiekwartier.
Er zal gevraagd worden om uw gebit goed te poetsen en/of deze te spoelen met een mondspoeling.

De PEG-sonde

De plaatsing van de sonde gebeurt onder lokale verdoving. Als u dit vraagt, wordt er ook nog medicatie toegediend die u wat rustiger maakt. Daardoor zal u de plaatsing van de voedingssonde niet bewust meemaken. De ingreep wordt uitgevoerd met behulp van een maagonderzoek.
Via de mond wordt een flexibele buis met camera (gastroscoop) ingebracht die doorheen de slokdarm wordt geschoven tot in de maag. Hierbij kan de precieze plaats van de sonde bepaald en aangeduid worden.

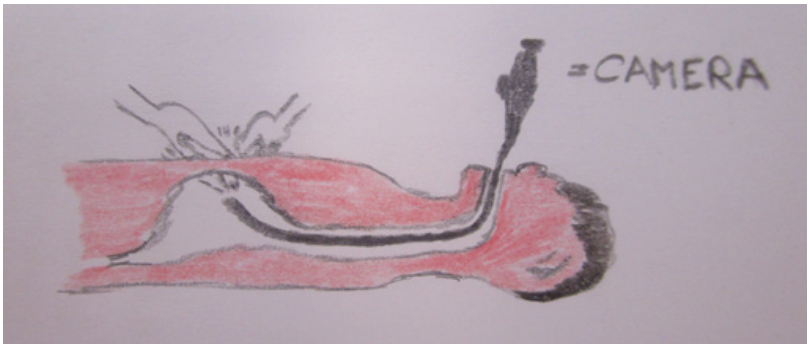

De buikwand wordt ontsmet en de huid wordt plaatselijk verdoofd. Op de plaats van de verdoving wordt met een holle naald de buikwand aangeprikt. Door de naald wordt een lange fijne draad opgevoerd en met de camera door de mond mee naar buiten getrokken .

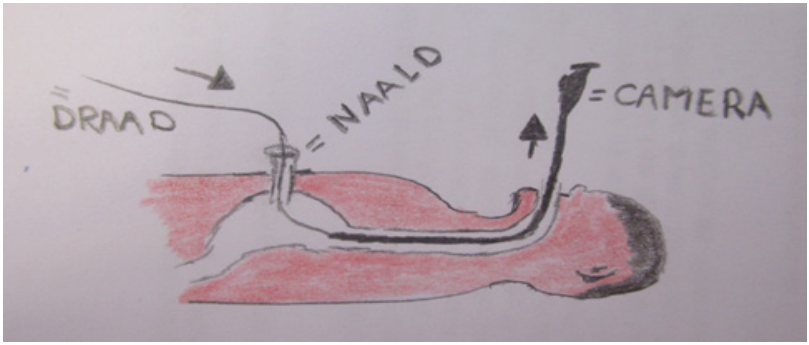

Aan deze draad wordt de PEG-sonde bevestigd en vervolgens in omgekeerde richting terug door mond, slokdarm en maag geleid om tenslotte door de buikwand naar buiten getrokken te worden.

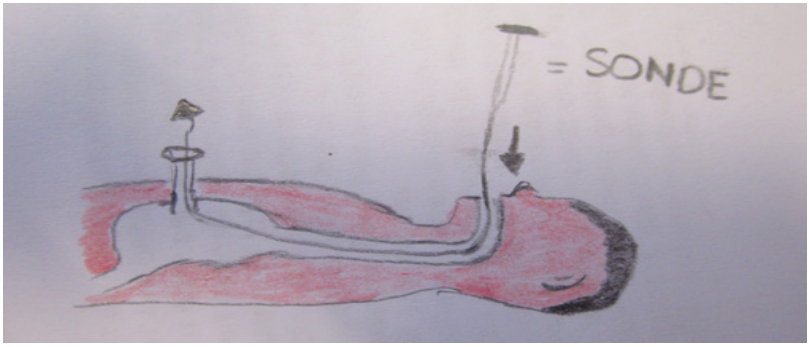

Het ronde plaatje aan het uiteinde van de PEG-sonde voorkomt dat de sonde zou uitvallen. Aan de buikzijde (buitenkant) wordt de sonde ook vastgezet met een fixatieplaatje.
De gehele procedure duurt meestal 20 tot 30 minuten.

De PEXACT-sonde

Bij de plaatsing van de PEXACT-sonde wordt u kortstondig volledig verdoofd. Er wordt een flexibele buis met camera (gastroscoop) doorgeschoven tot in de maag. De maag wordt opgeblazen en de kamer wordt even donker gemaakt. Er wordt een lichtje doorheen de maagwand opgelicht en dat wordt de plaats waar de sonde wordt geplaatst. Deze plaats wordt

gemarkeerd.
De volgende stap is de maag vastnaaien aan de buikwand, zodat tijdens het aanprikken van de maag, deze niet kan veranderen van plaats.
Daarna prikt men doorheen de buikwand tot in de maag met een dikke naald. Deze naald wordt verwijderd en er blijft een buisje ter plaatse. In dit buisje wordt de voedingssonde geschoven en de ballon wordt opgeblazen met 5 ml water.
Het buisje die nu nog rond de voedingssonde zit wordt opengescheurd tot deze helemaal verwijderd is.
De procedure op zich duurt 20 tot 30 minuten.
De draadjes die nog aanwezig zijn, blijven 10 dagen ter plaatse.

4 Het verloop na de plaatsing

Opstarten met sondevoeding

Ten vroegste na 3 uur wordt een kleine hoeveelheid water doorheen de sonde gebracht om te zien of de sonde goed zit.
De diëtiste werd ondertussen door de dienst verwittigd dat er bij u een sonde werd geplaatst. Hierbij wordt door de diëtiste een berekening gemaakt van uw energie- en eiwitbehoefte. Aan de hand daarvan wordt de soort en hoeveelheid sondevoeding bepaald en wordt een opbouwschema opgesteld.
Bij een goede plaatsing van de sonde, goedkeuring door de arts en na berekening van de sondevoeding en de opmaak van een opbouwschema kan gestart worden met het toedienen van de sondevoeding. De verpleegkundige en de diëtist volgen de komende dagen op in welke mate u de sondevoeding verdraagt. Verdere info vindt u terug in de brochure **Sondevoeding.**
Zonder tegenadvies van de arts en als er geen slikstoornissen aanwezig zijn, is het aangewezen om nog voeding via de mond in te nemen. Op deze manier wordt de speekselproductie nog gestimuleerd.

De wondzorg

Als de verdoving uitgewerkt is, kan de prikplaats pijnlijk zijn, dan is een goede pijnbehandeling aangewezen. De eerste dagen kan er alvast systematisch pijnstilling worden toegediend. Het is belangrijk om de pijn op tijd te behandelen. Als de plaats pijnlijk begint aan te voelen, meld dit aan de verpleegkundige van de afdeling zodat er al iets kan worden toegediend.

De eerste 10 dagen na de plaatsing is het belangrijk dat de sonde ter plaatse wordt gelaten. Op deze manier kan er zich een fistelkanaal vormen. De insteekopening moet wel dagelijks gecontroleerd worden en gereinigd worden met fysiologisch water. Als er infectieparameters te observeren zijn, moet er een waterige ontsmettingsvloeistof, zoals Isobetadine dermique® (in geval van joodallergie: Hibidil®) worden gebruikt. Er mag geen alcoholische ontsmetting gebruikt worden omdat alcohol het materiaal van de sonde aantast.

Toediening van medicatie

Medicatie mag nooit samen met de sondevoeding worden gegeven.

Daarom is het belangrijk om de voedingssonde goed te spoelen met 20 cc water vóór de toediening en na de toediening van de medicatie.
Info vindt u terug in de brochure **Sondevoeding.**

Mondzorg

Een goede mondzorg blijft belangrijk. Doordat er niets of nog weinig via de mond wordt ingenomen, dreigt uw mondholte uitgedroogd te raken. Dit kan voor hinderlijke problemen zorgen.

Enkele tips voor een goede mondhygiëne

- De tanden twee maal poetsen per dag.
- De mond meerdere maal spoelen per dag met water/ kamillethee of een mondspoeling zonder alcohol.
- De mond kan ook vochtig gemaakt worden met bv. een mondspray (zonder alcohol) of door gebruik te maken van kunstspeeksel, te verkrijgen in de apotheek.
- Als er korsten aanwezig zijn op de tong, kunnen deze verwijderd worden met boraxglycerine of natuuryoghurt (zonder suiker).
- Als er op de tong een wit beslag is, toont u dit het best aan uw huisarts of behandelende arts.
- Daarnaast is het ook belangrijk dat de lippen goed verzorgd worden met een vette zalf of lippenbalsem.

5 Met sondevoeding naar huis

Tijdens uw opname voor plaatsing van de sonde zal een medewerker van de sociale dienst bij u langskomen.
De medewerker van de sociale dienst helpt u met de regeling van volgende zaken:

- bepalen van de nodige hulp (bv. thuisverpleging, gezinshulp, poetshulp)
- bestellen van materiaal (infuusstaander, pomp, trousse, koppelstukjes, spuiten) voor de sondevoeding, alsook de sondevoeding zelf. Daarvoor kan een beroep gedaan worden op gespecialiseerde medische bedrijven en/of de thuisapotheek. De patiënt kan ook kiezen om pomp en/ of infuusstaander uit te lenen via het ziekenfonds. Dit alles gebeurt in samenspraak met de patiënt.
- het in orde brengen van een financiële tegemoetkoming via de adviserende arts van uw ziekenfonds.

...

Verdere info vindt u terug in de brochure **Sondevoeding.**

Een **thuisverpleegkundige** kan bij u thuis komen om de wondzorg verder op te volgen en u te ondersteunen bij het krijgen van de sondevoeding.

De wondzorg moet vanaf dag tien niet meer dagelijks gebeuren en verloopt volgens deze stappen.

- Handen goed wassen met water en zeep
- De klem op de voedingssonde sluiten en bij de PEG-sonde het blauwe klemmetje verwijderen. De voedingssonde mag uit het uitwendig fixactieplaatje gehaald worden.
- Maak de huid en de fixatieplaat hygiënisch schoon. Dit wil zeggen met een proper washandje, milde zeep en warm water alles wassen. Let op dat er geen zeep langs de sonde naar binnen loopt.
- Daarna nemen we de sonde vast tussen duim en wijsvinger en gaan we de sonde een drietal centimeter naar binnen duwen en weer naar boven brengen - herhaal dit een paar keer (= dompelen). Daarna mag de sonde naar boven worden getrokken (voorzichtig) tot er wat weerstand wordt ondervonden. Dit mag twee maal in de week worden uitgevoerd.
- Daarnaast mag de sonde dagelijks 360° worden gedraaid.
- De sonde mag terug in het uitwendig fixatieplaatje geplaatst worden. Er moet een 1 euro munt (5 mm) passen tussen de huid en de fixatieplaat.
- De sonde moet goed aansluiten zodat er geen lekkage mogelijk is, maar mag niet te hard aanspannen tegen de huid dat er zich geen druknecrose ontwikkelt.
- Als de omgeving van de sonde droog is, moet er geen kompres of afdekkend verband meer worden aangebracht. Uitzonderlijk mag dat wel bij dementerende of verwarde patiënten die aan de sonde zouden trekken.
- Als de insteekopening nog vocht afscheidt, ontsmetten bij een infectie (zoals hierboven aangegeven) en een

splitkompres plaatsen tussen de huid en het fixatieplaatje. Als er geen infectie aanwezig is, maar enkel irritatie, dan kan er Cavilonspray worden aangebracht aan de huid.

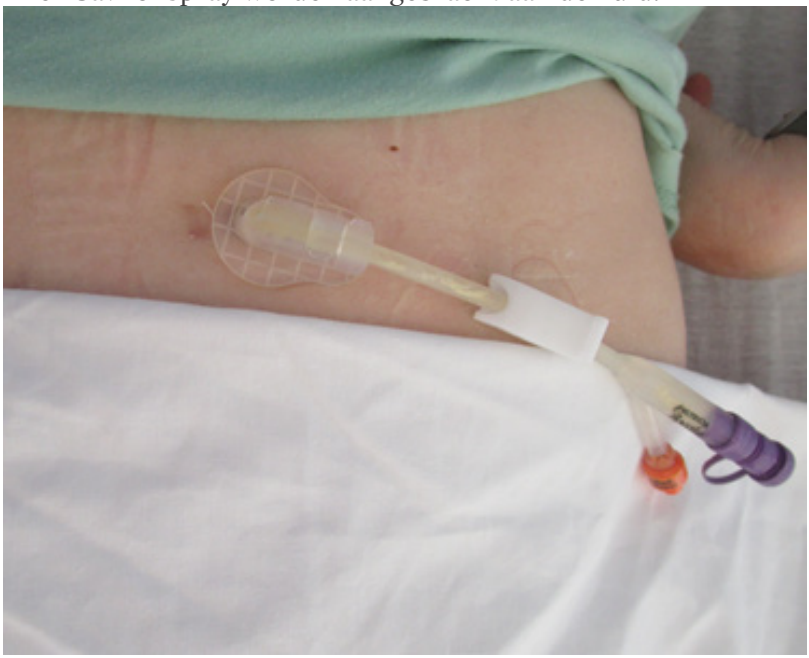

- Na de tiende dag, mag de patiënt ook een douche nemen. Er moet op gelet worden dat de voedingssonde is afgesloten door een klem. Verplaats de klem af en toe op de sonde zodat er geen materiaalmoeheid optreedt.
- De omgeving rond de sonde goed drogen met een katoenen doekje of een kompres. Het is af te raden om de omgeving te drogen met een haardroger.

6 Verwijderen van de voedingssonde

Als u voldoende kunt eten en uw gewicht blijft stabiel kan in overleg met de verpleegkundig consulent voeding en/of de diëtiste de sondevoeding worden afgebouwd en ten slotte gestopt worden. De sonde kan dan verwijderd worden.
Als er **een PEG-sonde** werd geplaatst bij u, dan wordt er een inwendig maagonderzoek bij u uitgevoerd om de sonde te verwijderen. U dient vooraf een afspraak te maken via het secretariaat maag-darmziekten. Tijdens het vastleggen van de afspraak geeft u ook aan of u een kortwerkende verdoving wenst. U moet zich de dag van de afspraak nuchter aanbieden bij de raadpleging maag-darm-leverziekten. Het uitwendige stuk wordt eraf geknipt en het inwendige plaatje wordt door middel van de camera en een tang verwijderd.
Als er **een PEXACT-sonde** aanwezig is, wordt de 5 ml water die in de ballon zit eruit gezogen via het bijspuitpunt. De sonde kan verwijderd worden. Ook hiervoor moet u zich nuchter aanbieden.
Nadat de sonde verwijderd is, moet er 4 uur gewacht worden om vloeibare dranken in te nemen en moet er 12 uur gewacht worden om vaste voeding in te nemen.
De insteekplaats sluit zich spontaan binnen de 24 uur.

7 Vraag en antwoord

Wordt een behandeling van chemotherapie en/of radiotherapie onderbroken bij het plaatsen van een voedingssonde?

De behandeling (chemotherapie / radiotherapie) wordt normaal ongewijzigd verder gezet met sondevoeding.

Blijft de sonde er dan voor altijd zitten?

Zoals hierboven besproken zal de sonde verwijderd worden vanaf het moment dat u weer uw volledige voeding via de mond kunt innemen.

De voedingssonde is er uitgevallen, wat nu?

Het kan voorkomen dat de sonde eruit valt. Dit is enkel mogelijk wanneer het een sonde is waarvan het uiteinde bestaat uit een ballon. De ballon kan stuk zijn, waardoor deze leegloopt.

Er moet zo snel mogelijk een nieuwe sonde geplaatst worden. Het best neemt u contact op met uw huisarts. Mogelijk zal de huisarts u doorverwijzen naar de spoedopname. De huisarts kan intussen iets ter vervanging plaatsen, namelijk de voedingssonde er terug in schuiven en deze goed vastkleven of een urinesonde of een rietje, maar het wordt afgeraden om scherpe voorwerpen te gebruiken.

Lekkage van voeding langs de insteekplaats van de voedingssonde.

Controleer of het buitenste fixatieplaatje niet te los zit. Til de sonde op met duim en wijsvinger tot u een lichte weerstand ondervindt. En plaats het fixatieplaatje terug op zijn goede plaats. Tussen de huid en het fixatieplaatje moet er een 1 euro munt passen.

De huid rondom de insteekplaats ziet rood.

Roodheid kan veroorzaakt worden omdat er maaginhoud

lekt langs de sonde. Als er infectieparameters te observeren zijn, ontsmet de omgeving met iso-betadine dermique® en plaats een kompres tussen de huid en het fixatieplaatje. Observeer of de sonde genoeg aangespannen is. Zijn er geen tekens van infectie, kan de huid ook beschermd worden met Cavilonspray.

Wat indien de voedingssonde tijdelijk niet gebruikt wordt?

Indien de sonde niet gebruikt wordt, moet deze dagelijks worden doorgespoeld met 50 ml drinkbaar water.

De sonde zit verstopt.

De voornaamste **oorzaken** zijn:

- eiwitrijke, vezelrijke, energierijke voedingen zijn stroperig.
- eiwitten vlokken onder invloed van een zure maaginhoud.
- toedienen van medicatie via de sonde.
- onvoldoende doorspoelen van de sonde.

Mogelijke **oplossingen** bij een verstopte sonde

- Pletten van medicatie en doorspuiten via de sonde beperken tot het minimum en zo nodig kijken of er een alternatief mogelijk is (onder de vorm van siroop, bruistablet, druppels, klevers).
- Daarnaast is het ook belangrijk om na te gaan of de medicatie wel mag geplet worden. Dit kan de arts bekijken voor u via de website: www.pletmedicatie.be en zo nodig kan de arts een alternatief voorstellen voor huidige medicatie.
- De verpleegkundige kan herhaaldelijk met een kleine spuit (10 of 20 ml en lockspuit) lauwwarm water instilleren: dit door de stamper op en neer te bewegen. Dit kan 10 tot 15 minuten duren vooraleer de verstopping opgelost kan worden.
- Daarnaast kan de verpleegkundige het uitwendige deel van de sonde masseren waardoor de opgedroogde voedingsresten aan de binnenkant van de sonde loskomen.
- Lukt het niet met lauw water, kan er nogmaals geprobeerd worden met bruisend water. Cola raden we af, omdat cola een zuur product is. Wanneer er nog voeding in de sonde

aanwezig is en dit komt in contact met cola, kunnen de eiwitten die aanwezig zijn in de voeding uitvlokken. Dit heeft als resultaat dat de verstopping nog erger zal worden. Het gebruik van koolzuurhoudende dranken zo veel mogelijk mijden omdat deze de sonde aantasten.
- Indien de verstopping niet opgelost geraakt, zal u contact moeten opnemen met uw behandelende arts of huisarts en zal u waarschijnlijk doorverwezen worden naar het ziekenhuis, om daar een nieuwe voedingssonde te plaatsen.

Probeer nooit om zelf met een scherp voorwerp de sonde te ontstoppen!

Wat moet ik doen als de pomp in alarm gaat?

Duw op 'start/stop', zodat het geluid van het alarm stopt. Kijk na of er ergens een knik in de leiding zit. Dit kan ter hoogte van het verband of ter hoogte van de broeksriem of de leiding ligt dubbel onder uw lichaam. Duw terug op start enkele tellen. De pomp start terug. Je kunt dit controleren op het scherm rechts boven is er een cirkeltje die ronddraait. Indien u geen cirkeltje ziet, wil dit zeggen dat de pomp nog steeds op stop staat.

On/off: door enkele seconden op 'on/off' te drukken, zet u de pomp aan of uit.

Clr: om de info te wissen die in de pomp werd ingegeven. Bijvoorbeeld als de gegevens onder 'info' moeten gewist worden duwt u eerst op 'info' en daarna op 'clr'.

Start/stop: bij een hoorbaar alarm kunt u op deze knop drukken en het alarmsignaal stopt voorlopig. Als de voeding even gestopt moet worden omdat er medicatie moet toegediend worden, kunt u ook op deze knop drukken. Als de voeding herstart moet worden, dan duw je weer op deze knop.

Dose=vol: om het toe te dienen volume in te stellen. Als het volume niet wordt ingesteld, zal de zak met voeding leeglopen tot er lucht gedetecteerd wordt in de leiding, ter hoogte van de pomp. Dit zal een hoorbaar alarm geven.

Info: onder info kunt u raadplegen hoeveel ml voeding er momenteel werd toegediend. Dit op voorwaarde dat elke dag,

voor elke toediening, de info van de dag voordien gewist werd.

Ml/h: hier stelt u in hoeveel ml per uur er toegediend moet worden. Dit vindt u terug op het schema die u meekreeg van de diëtiste.

Fill set: als er een nieuwe leiding in gebruik wordt genomen, plaatst u de leiding in de pomp. U sluit het klepje van de pomp en daarna duwt u enkele seconden op fill set. De pomp zal opstarten en zal de leiding vullen met sondevoeding. Als de leiding gevuld is, zal dit een hoorbaar signaal geven. De voeding start niet systematisch op. Eerst draait u de leiding op uw voedingssonde en daarna duwt u op start/stop.

+ : hiermee kunt u het getal verhogen bij ml/h of dos=vol.

- : hiermee kunt u het getal verlagen bij ml/h of dos=vol.

8 Kostprijs

Indien u vragen heeft rond de kostprijs van de ingreep, kunt u contact opnemen met de facturatiedienst via factuur@azdelta.be

Notities

Contact

Bij vragen of problemen kunt u contact opnemen
met het
secretariaat maag- darm- leverziekten
t 051 23 72 15
e secr.mdl@azdelta.be

Diëtiste ...
t ...
e...

Medewerker sociale dienst ...
t ...
e...

Verpleegkundig consulent voeding
t 051 23 71 91
e heidi.louwaege@azdelta.be

Apotheek
t 051 23 77 54
e apotheek.algemeen@azdelta.be

www.azdelta.be

Bron: info maag-darm-leverziekten - 5 mei 2018